

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN–HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA–TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA–KNOWLEDGE DATABASE

SZONDI, Béla

A fekete paradicsom / The Black Paradise

Eredeti közlés/Original publication:

Nagyvilág, 1981, 26. évf., 11. szám, 1738–1739. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.614

Dátum/Date: 2019. május / May

filename: szondi_1981_recFekParad

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

SZONDI, Béla: A fekete paradicsom / The Black Paradise, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–5. old.**, No. 000.003.614, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, könyvismertetés (Het Zwarte Paradijs, Afrikaanse scheppingsmythen. (Összeállította és a bevezető tanulmányt írta: Mineke Schipper.) Uitgeverij Corrie Zelen, Maasbree, 1980)

African research in Hungary, book review Het Zwarte Paradijs, Afrikaanse scheppingsmythen. (Összeállította és a bevezető tanulmányt írta: Mineke Schipper.) Uitgeverij Corrie Zelen, Maasbree, 1980)

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian,
Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

A FEKETE PARADICSOM

Het Zwarte Paradijs, Afrikaanse scheppingsmythen. (Összeállította és a bevezető tanulmányt írta: Mineke Schipper.) Uitgeverij Corrie Zelen, Maasbree, 1980.

SZONDI, Béla

Nagyvilág, 1981, 26. évf., 11. szám, 1738–1739. old.

A tűnődő ember ősidők óta makacsul keresi a választ a létezés, a test és lélek, élet és halál, jó és rossz kérdésére. A legrégebb válaszokat a világ mítoszaiban találjuk meg nagy bőségben. A fekete földrész ezen a téren meglehetősen ismeretlen, pedig az afrikai népek életével, szokásaival, mítoszaival több mint száz év óta foglalkoznak az etnográfusok, irodalmárok, valláskutatók.

Mineke Schipper, aki éveket töltött Afrikában, s több könyvet írt az afrikai népek hitvilágáról és irodalmáról, jelenleg pedig az amszterdami bölcsészettudományi egyetem irodalmi tanszékén dolgozik, kutatásai és a könyvtárakban rendelkezésére álló anyag alapján állította össze ezt a könyvét, több ezer teremtésmítoszból válogatta ki a földrajzilag és tematikailag legjellemzőbbnek vélt ötven történetet.

Afrika itt a Szaharától délre eső területet jelenti, mert Észak-Afrika a maga magasabb írott arab műveltségével a mediterrán kultúrához tartozik.

A négerek eredeti kultúrája ettől merőben elütő képet mutat, s ennek anyagát hosszú, fáradságos munkával, szóbeli közlések feljegyzésével kellett összegyűjteni, hiszen történelmi forrásanyag, írásos emlék nincsen, az írás Afrikában egykét kevésbé jelentős kivételtől eltekintve ismeretlen volt. Még az arab és a római ábécé megismerése óta keletkezett írásbeli emlékek száma is aránylag csekély.

A kutató a szájhagyományra van utalva. Annak ellenére, hogy sok afrikai nép mitológiájából nincs írott gyűjteményünk, vagy ha van, nem teljes, máris tekintélyes anyagot őriznek a könyvtárak. A szóbeli gyűjtésnél ugyanaz a mítosz néha tíz változatban jelentkezik ugyan-

nál a népnél, sőt ugyanabban a faluban. Viszont Schipper könyvének két térképe alapján feltűnő hasonlóság állapítható meg egymástól több ezer kilométer távolságra élő, egymás nyelvét nem ismerő törzsek mítoszaiban.

A szájhagyományt őrző fekete előadók eredetileg hittek is abban, amit elmondtak, s a hallgatóságnak is el kellett hinnie a történeteket. Ma Afrika nagy változáson megy keresztül, az afrikaiak maguk sem hisznek már sok mítoszban, mesének kezdik tekinteni őket.

Az európai kultúrában a Biblia Genézis-könyvének a teremtéstörténete ismeretes Ádámmal, Évával és a Paradicsommal. Elgondolkozató párhuzamot mutatnak ezzel fekete Afrika teremtésmítosza. Első szavuk, akárcsak a Genézis: „Kezdetben...” vagy: „egykoron”, „régés-régen”.

Ezekben a mítoszokban s teremtő legtöbbször egy láthatatlan isten, de van olyan is, amelyben két őslény végzi a teremtés munkáját. Az ég és a föld megteremtése után a föld kietlen, mocsaras, lakhatatlan. Ahol két teremtő van, ott az egyik agyagból gyúrja az embert, a másik lelket lehel beléje. Előfordul a semmiből teremtés is. Van olyan változat, amelyben a férfiakat és nőket már meglévő állatokból (krokodilokból, vízilovakból, marhákból) teremtik.

A különféle törzsek hiedelme szerint az embereknek kezdetben nem volt lelkük, nem voltak gyerekeik, a bűn és a halál ismeretlen volt, Isten az emberek között lakott, az embereknek nem kellett dolgozniuk: ez volt a fekete paradicsom.

Vannak mítoszok, melyekben nincs szó az ember teremtéséről. A ganda mítosz első embere, Kintu, az ismeretlenből érkezett Ugandába, s ott sem élelmet, sem vizet, sem állatokat nem talált, csak pusztaságot. Később megismerkedett az égi isten leányával, és vele tanulta meg a földi életet.

A fang törzsbéliek szerint a nőt nem Isten teremtette, hanem az ura faragta fából. Ruwa isten egy titokzatos hordóból szabadította ki az első embereket, de arról nincs szó, honnan jött elő a hordó, és hogyan kerültek bele az emberek, vagy hogy azelőtt mit csináltak.

A néger férfi-öntudatot mutatja, hogy mítoszaikban a nő mindig másodrangú, csak a férfi után jelenik meg a színen. Amikor az ősbűn által megrontott paradicsomi állapotról van szó, akkor ennek a legtöbb mítoszban a nő az oka, a nőnek Isten akaratával való szembeszegülése.

A Genézis tiltott gyümölcse, Éva almája, itt a tiltott banán vagy jam-gyökér formájában van meg. Mindig az ember engedetlenségének vagy nemtörődömségének tudható be, ha Isten elhagyja a földet, vagy az ég mint jó adományok ajándékozója visszahúzódik az embertől. Az emberek aztán hiába próbálkoznak meg azzal, hogy maguk menjenek fel az égbe Istenhez, vagy évig érő tornyot építsenek. A földi paradicsom elveszett, helyébe jöttek a betegségek, a bűn és a halál, az özönvíz és más világkatasztrófák, az ég elérhetetlensége.

A legtöbb afrikai nép a halált mégsem végső befejezésnek látja, hanem átmenetnek egy másik életbe, ahol az ember ősei csapatahoz csatlakozik.

A könyv olyan történeteket is közöl, amelyek néhány természeti és művelődési jelenség eredetét magyarázzák meg: miért sugároz meleget a nap, miért hideg a hold, miért nem világítanak egyszerre, hogyan jöttek a folyók a földre? Az első eső és az első tűz, a földművelés, a vasolvasztás története.

Magyarázat a vad- és a háziállatokra, a vadon termő és a természetett növényekre. A paradicsom, a dohány, a pálmabor eredete, a cserépedény-égetés és a háztartás kezdete, a boszorkányság megjelenése, s végül: hogyan kezdtek az emberek imádkozni.

A *Fekete Paradicsom* történeteire Mineke Schipper népszerű hangú, de tudományos igényeket is kielégítő bevezető tanulmányt írt, részletes jegyzetanyagot és bőséges bibliográfiát adott. A könyvet Motshile wa Nthodi dél-afrikai művész stílszerű fametszetei illusztrálják.

A teremtésmítoszok válogatott gyűjteménye meglepően változatos, rendkívül olvasmányos, színes és gondolkodásra ösztönző. Megtaláljuk benne a népmesék bájos üdeségét, talpraesett fordulatait, közvetlen párbeszédeit, sőt a novella tömörségét és drámai jelenetezését is. Érezzük a népi mesélő naiv természetességét és meggyőződését.

A szerző megfelelő szerkesztési és tipográfiai eszközökkel vonzó külsőt adott a tartalomnak, hiszen bevallott célja, hogy olvasási kedvet teremtsen azokban, akik túl akarnak tekinteni a nyugati kultúra körén.